

ANTIGONÉ-TÜKÖR

- görögtűz új kórusokkal -

Szophoklész: Antigoné-ját fordította Trencsényi-Waldapfel Imre
a kórusokat újraírta Vörös István
zenéjét szerezte Szirtes Edina Mókus

SZEMÉLYEK:

ANTIGONÉ

KREÓN

ISZMÉNÉ

HAIMÓN

TEIRESZIASZ

ŐR

HÍRNÖK

EURÜDIKÉ

GYERMEK

THÉBAI ÉS BUDAPESTI POLGÁROK KARA

(1. jelenet: Antigoné, Iszméné)

ANTIGONÉ: Iszméné, testvér, egy szív, egy lélek velem,
Ismersz-e bajt, mit Oidipusz atyánk után
Kettőnkre, kik még élünk, nem halmozna Zeusz?
Nincs becstelenség és nincsen megcsúfolás,
Amit ne látnánk rajtunk teljesezni be.
Most is mi az, mit városszerte hall a nép,
Kihirdetésre mily királyi szó került?
Hallod? Tudod? Vagy nem jutott füledbe még,
Mivel sújtják a gyűlölők szeretteid?

ISZMÉNÉ: Hozzám, szeretteink felől, Antigoné,
Se jó, se rossz hír nem jutott azóta, hogy
Két testvér két testvérünket vesztettük el.
Kik egy napon s egymás kezétől estek el.
Ma éjjel Argosz harci népe elvonult,
S azóta semmit sem tudok, mi engemet
Boldoggá tenne vagy mélyebbre sújtana.

ANTIGONÉ: Mindjárt gondoltam, épp azért hívtalak
A ház elé, hogy meg ne hallja senki más.

ISZMÉNÉ: Kiről beszélsz? Sötét és nyugtalan szavad.

ANTIGONÉ: Hát nem megvonta két testvér közül Kreón
a másiktól, mi egyiknek kijárt, a sírt?
Eteoklészt, mint mondják, jog s törvény szerint
A föld göröngyével takarta el, hogy őt
Az alvilágiak közt várja tisztelet.
De Polüneikészt, mert elhullt vesztett ügyért,

Ilyen parancs fut szét a város népe közt,
Hogy eltemetni, sem siratni nem szabad,
Hagyják, heverjen ott megkönnyezetlenül,
A dögmadar kívánatos zsákmányaként.
A jó Kreón ilyen parancsot osztogat
Neked s nekem – nekem! ki kell ezt mondanom! -,
S mindjárt jön is, hogy kik még nem tudják talán,
Azok saját azájából hallják meg s vegyék
A tiltó szót szívükre, mert ki megszegi,
Nyilvánosan fogják azt megkövezni majd.
Ez így van, és most megmutathatod, ki vagy,
Derék ősökhöz méltó, vagy hitvány utód.

ISZMÉNÉ: Szerencsétlen leány, ha így van ez, magam
- Kötök vagy oldok – rajta mit változtatok?

ANTIGONÉ: Gondold meg ezt: velem tartasz, segítesz-e?

ISZMÉNÉ: Terved hová vezet, milyen veszélybe mégy?

ANTIGONÉ: A drága testet két kezeddal bírod-e?

ISZMÉNÉ: Te mernéd eltemetni őt, akit tilos?

ANTIGONÉ: Testvéreimet s testvéreidet, ha nem követsz,
De senki árulásán engemet nem ér.

ISZMÉNÉ: Irtózatoss, ha egyszer tiltja ezt Kreón!

ANTIGONÉ: Attól, mi engem illet, ő sem zárhat el.

ISZMÉNÉ: Ó, jaj, testvérem, emlékezz reá, atyánk
Mily megvetetten pusztul el, mikor maga
Kutatta fel saját förtelmes tetteit,
S látván, kiszúrta két szemét saját keze.

A hitves és szülő – e két név egy személy –
Kötélen végzi szégyennel telt életét.
A harmadik csapás: két testvér egy napon
Öngyilkos indulattal pusztulásba ront,
S közös halált egymás kezén szenvednek el.
Ketten maradtunk meg csupán, gondold csak át,
Mi vár reánk, ha átalhágjuk vakmerőn
A törvényt, mit király kimond, s hatalma véd.
Meg kell, hogy ezt is értsd: mi gyöngye nők vagyunk.
A férfiakkal nem tudunk megküzdeni,
Erősebbek, s ha már felettünk ők urak,
Szót kell fogadni, bármiként is fáj e szó.
Imámmal én az alvilági lelkeket
Engesztelem s hiszem, nyerek bocsánatot,
Mivelhogy kényszerűségből tettem csak így.
De ennél többre örület gondolni is.

ANTIGONÉ: Hát nem hívlak többé magammal, sőt ha még
Jössz is magad, segítséged nem kell nekem.
Te légy okos, ha tetszik; én őt el fogom
Temetni, és ha ezt teszem, meghalni szép.
Mint kedves akkor kedvesemmel fekszem ott
A jámbor bűn után, hiszensokkal tovább,
Mint itt fenn, kell az Alvilágban tetszenem.
Mert ott lenn fekszem majd örökre. Ám ha te
Inkább szegülsz az istenekkel szembe, menj!

ISZMÉNÉ: Én semmit ellenükre nem teszek, hanem
A város ellen tenni sincs erőm elég.

ANTIGONÉ: Te tégy, ahogy jónak látod, de én megyek
És édes testvérem fölé sírt hantolok.

ISZMÉNÉ: Ó, én szerencsétlen, téged hogy féltelek!

ANTIGONÉ: Értem ne aggódj, intézd csak tensorsodat!

ISZMÉNÉ: Csak el ne áruld tettetted majd senkinek,
Tartsd jól titokban, én is szintúgy titkolom.

ANTIGONÉ: Eh, mit, beszélj csak, még jobban gyűlöllek én,
Ha hallgatsz, mintha mindenütt kikürtölöd.

ISZMÉNÉ: Hideg fut át, s tebenned ég a szenvedély.

ANTIGONÉ: De tetszem így is, kiknek illik tetszenem.

ISZMÉNÉ: Ha célhoz érsz. De vágyad el nem érheted.

ANTIGONÉ: Ha nem bírom, ráérek abbahagyni még.

ISZMÉNÉ: A lehetlent célba venni sem való.

ANTIGONÉ: Ha így beszélsz, meg kell gyűlölnöm tégedet,
S halott testvérünk is méltán gyűlölni fog.
Hagyj engem, dőre elhatározásomért
Szenvedjem el, mi vár reám; nem szenvedek
Semmit, mi elcsúfítsa szép halálomat.

ISZMÉNÉ: Menj hát, ha tetszik, ámde tudd, hogy esztelen,
Ha mégis szeretnek hű szeretteid.

Izméné a palotába megy, Antigoné oldalt távozik. A kar bevonul.

KAR:

1. kardal: JÁTÉK A SORSSAL

Héliosz, Argosz, Thébai,

Hephaisztosz, Polüneikész,
mind csak egy kitalált
város isten-polgárai és ember-héroszai,
Laiosz, Apollón, Eteoklész,
Zeusz, Oidipusz, Iokaszté
valóságbeli istenek
játéka a sorssal, a képzelettel,
a várossal, a tájjal.
A történet mélyén istenek ülnek.
Nem most kel fel a nap
a héttornyú város hét kapuján átsütve,
igaz se volt meséket látsz a színpadon,
de mert ott vannak,
még a napjuk is jobban éget,
az első sorban ülők
kézfejét pirosra marja,
a felkelő nap fényében
piros a felhők alja,
a szél a két testvérgyilkos
testvér nevét hadarja.
Kik uralkodhattak volna
apagyilkos apjuk után
felváltva,
de egyikük nem állta szavát,
de másikuk megtámadta magát,
a várost, házát, hazáját,

lakhelyét és világát.
Egyiknek se volt igaza,
hatalmi mámor
dőlt a trónjáról lemondani
nem tudó szájából,
mint a kígyópálinka
illata, vérpálinka
szaga, hullapálinka bűze.
Igazának mámora
hajszolta a másikat a
hazaárulásba,
ahogy más körtét ad
el, vagy rabszolgát.
Mert mindig a védekezőnek
van igaza, mindig az
az erősebb, aki gyengébb.

Mindkettőnek volt
igaza,
de az igazuktól nem
látták az igazságot,
a sorsot,
azt, hogy a jog nem
tart tovább, mint az élet.
Ha látnák, ahogy Kreón
itt lépked,

összefognának,
de most már késő,
a pokolba nem nyílik lépcső.
Fekete tánc vigyen éjjel
a bor isteni oltárához,
a feledéshez,
legyen béke már,
legyen vége már,
itt jön Kreón, az új király,
aki fiát adta a győzelemért,
mert titkos áldozat nélkül
a harc mit sem ér,
olyan, mint a vakolatlan téglafal,
a szőlő, ha aprószemű és fanyar,
a körhinta esőben,
légy a borostyánban, légy a sörben.
Itt jön Kreón, hogy kihirdesse,
amit gondol:
az igazság szűk ruhájába
bújtatta,
nézni is undor,
de azért jó látni,
hogyan az élet milyen
óriási,
és a halál milyen törpe.
Kreón, ma reggel nem néztél tükörbe!

(2. jelenet: Kreón, Kar 1, 2, 3)

Az utolsó sorok közben lép a színpadra Kreón, kíséretével.

KREÓN: Jó férfiak, nagy megrázkódtatás után
A várost újra talpra állni engedik
Az istenek. S én szolgát küldtem értetek,
Hogy hozzám jöjjetek, de csak ti, senki más,
Mivel tudom, míg Láiosz trónszéke állt,
Ti tiszteltétek őt, utána Oidipuszt,
S bár elbukott, hűségesek maradtatok,
Tanácsotokkal támogatva két fiát.
De most, hogy íme ők a kettős sors alatt,
De egy napon s egymásra törve estek el,
Szégyenletes sebbel, mit testvérkéz ütött,
Az elbukottakról a vérrokon jogán
Rám szállt minden hatalmuk, és enyém a trón.
De egy-egy emberről bizony mindig nehéz
Kitudni, lelkében mi gondolat lakik,
Míg nem mutatja meg törvény s uralkodás.
Ki egy egész város felett uralkodik,
S nem tart ki, bár az elhatározása jó,
Ha nyelvére a rettegés fékét veti,
Mindig hitványnak tartottam, s tartom ma is.
És azt, ki bármi jó barátot többre tart
Saját hazájánál, becsülni nem tudom.
Mert én, a mindent látó Zeusz legyen tanúm,
Nem hallgatok, ha látom, hogy leselkedik

Romlás a polgárokra üdv helyett, s aki
A város ellenségének mutatkozik,
Az én barátom nem lehet, mivel tudom,
A város ment meg minket is; hajója míg
Békén halad, barátunk lesz, amennyi kell.
hazánkat ily elvekkkel én nagyjá teszem,
S ezekkel egy töről szakadt parancsom is,
Mit most az Oidiosz-fiakra hirdetek.
Ezért a városért harcolt Eteoklész,
Míg hősi fegyverét forgatva elbukott,
S én végtisztességét megadni rendelem,
Mint illik és a hős halottaknak kijár.
De Polüneikészt, bár egy test, egy vér vele,
Mivel hazája és az ősi istenek
Ellen hozott hadat, míg számkivetve volt,
S vár fokára lángot vetni készen állt
S a testvér vérének inni, s úzni, mint rabot,
Hát városszerte meghirdetni rendelem,
Hogy eltemetni s megsiratni sem szabad,
De hagyni kell, heverjen ott a póre test
Kutyák s a dögmadar undok zsákmányaként.
Így tartom én helyesnek, s míg én itt vagyok,
A jók jutalma bűnös kézre nem kerül,
S ki jó szívvvel van városunk: hazánk iránt,
Azt életében s holtában megtisztetem.

KAR 1.: Tetszésed ez, Kreón, Menoikeusz gyermeke,
Különbséget teszel hű s pártütő között,
KAR 3.: Különben is csak rajtad áll ítéletet
Az élők és holtak felett kimondani.
KREÓN: Vigyázzatok ti rá, hogy teljesüljön is.
KAR 1.: Ilyen teherhez ifjabb vállakat keress.
KREÓN: A holttest mellé rendeltem már öröket.
KAR 2.: Mitőlünk milyen szolgálatot kívánsz?
KREÓN: Hogy engedetlenséget meg ne tűrjetek.
KAR 3.: Biztos halálba menni senki sem bolond.
KREÓN: Az várna rá, mégis, hol nyerni van remény,
Saját vesztébe is rohan sok vakmerő.

(3. jelenet: Őr, Kreón, Kar 1, 2, 3)

Az őr fellép.

ŐR: Uram, nem mondhatom, hogy fűrgék lábaim,
S a nagy futástól hagy ki tán lélegzetem,
Sőt meg-megállni késztetett a gondolat,
S már-már azon voltam, hogy visszafordulok.
Mert megszólalt a lélek bennem s szólt imígy:
Szerencsétlen, hová? Mi büntetés elé?
Majd: nem sietsz? Ha mástól tudja meg Kreón,
Haragja téged akkor is csak megtalál.
Ezen tűnődtem, meglassítva lépteim,
És így a kis távolság is hosszúra nyúlt.
De végül mégis győzött az, hogy eljövök,

S elmondom, bármilyen kevés, amit tudok,
Számomra is még megmaradt az egy remény,
Hogy semmi más nem érhet, csak mi végzetem.

KREÓN: Mi baj, hogy így elveszted bátorságodat?

ŐR: Először hadd mondjam, mi rám vonatkozik:
A tettes nem vagyok, s nem is láttam, ki volt,
Ezért büntetni engemet nem is jogos.

KREÓN: Mily kertelés ez? Körben jár a tett körül
A szó: de annyi látszik, hogy nem jót hozol.

ŐR: Félelmetes tett hírért hozni is nehéz.

KREÓN: Most sem beszélsz, hogy aztán elhordhasd magad?

ŐR: Beszélek én; a holttestet, ki, nem tudom,
Imént homokkal hintve, szent szokás szerint
Megtéve mindent, eltemette s elszökött.

KREÓN: Mit mondasz? Férfi hát akadt ily vakmerő?

ŐR: Azt nem tudom. Nem láttam ott ásónyomot,
S nincs ott lapáttal félredobva földgöröny,
Száras s kemény a föld, kerék se vágta be,
A tettes nem hagyott árulkodó jelet.
Kinek reggel kellett őrséget állnia,
Mutatta, mint baljóslatú csodát nekünk,
Nem rejti hant, csak vékony rétegben homok,
Úgy látszik, volt, ki ezt megvonni tőle félt,
De annak legkisebb nyomát se láttuk ott,
Hogy tán vadak vonszolták volna vagy kutyák.
Egymást okoltuk, elhangzott sok durva szó,

S ha verte volna egyik őr a másikat,
Nem tudta volna meggátolni senki sem.
A másikat bűnösnek tartja mindegyik,
De nem vállalja senki, hogy tud biztosat,
Inkább forróvaspróbát kiállani,
S esküt letenni kész és tűzön menni át,
Hogy ő se tette, és hogy arról sem tudott,
Hogy más akarta vagy megtette volna ezt.
De végül is, hogy semmi nyom sem vitt tovább,
Olyan félelmes szót mondott ki egyikünk,
Hogy földig húzta mindnyájunk fejét a gond,
Ám jobb tanácsot adni s ellentmondani
Ki sem tudott, s az volt e szó, hogy nem lehet
Titkolni már, s meg kell neked jelentenünk.
Győzött e vélemény, kockát vetünk, s a sors
A hírnök kétes tisztségét róttá rám.
Kelletlenül jövök, s nem kellek senkinek,
Hisz azt, ki rossz hírt hoz, nem kedvelik sehol.

KAR 1.: Kezdetől fogva sejtem én, uram király,
Hogy istenek kezére kell ismerni itt.

KREÓN: Ne szólj tovább, nehogy magadra vond dühöm,
És vénségedre balgának találjalak!
Hisz túrhetetlen szóbeszéd, amit beszélsz,
Hogy oly halottal istenek törődjenek.
Talán meg is tiszteljékmég mint jótevőt?
Hogy eltemessék azt,ki oszlopcsarnokuk

S a szentély szobrait jött el felgyújtani,
A földjüket s törvényüket tiporni el?
Vagy istenek jutalmaznák a bűnöket?
Nem, nincs ez így, hanem régóta vannak itt
Oly férfiak, kik ellenem lázítanak,
Titkon rázzák fejük, s nem hajtották nyakuk
Törvényeim jármába engedelmesen.
Azok voltak, már látom én világosan,
Kik ezt megtenni felbéreltek másokat.
Mert nincs a pénznél embereknél nagyobb
Gonosz, miatta városok pusztulnak el,
S miatta lettek emberek földönfutók,
Aljas tettekre ez tanít, a lelkeket
Mikéntha megcserélné, jót gonoszra vált,
Az embereknek megmutatja, hogy legyen
Minden lépés elrugaszkodott.
Hanem kiket pénzvágyuk erre vitt, tudom,
Jön még idő, hogy meglakolnak tettükért.
Addig, ha még ugyan Zeuszé a tisztelet,
Jegyezd meg jól, amit mondok, s vedd eskünek:
Ha azt, ki végbe vitte ezt a temetést,
Meg nem találod és elém nem hurcolod,
Nemcsak halállal vár reád az Alvilág,
De míg kivallod, élve megfeszítelek
Mindőtöket, s akkor fogjátok tudni mind,
Hogy honnan várhatjátok el jutalmatok,

S hogy mindenhol még nyerni sem kívánatos.

Gasztett jutalma, még megláthatod te is,

Ritkán vezet haszonra, ám több kárt okoz.

ŐR: Engedsz beszélni, vagy forduljak s menjek el?

KREÓN: Hát nem tudod, hogy fáj nekem minden szavad?

ŐR: Füledbe vagy lelkedbe mart inkább e szó?

KREÓN: Mit méricskéled, hol s hogyan fáj bánatom?

ŐR: A tettes bántja lelkedet, meg én füled.

KREÓN: Világra is fecsegni jöttél csak talán.

ŐR: De annyi szent: a gastettet megtenni nem.

KREÓN: Képes vagy rá, pénzért eladva lelkedet.

ŐR: Haj, baj, kitől ítéletet remélsz, ítél balul.

KREÓN: Játsszál a szóval, ám ha nem kerítitek

Elő a tettest, elmondhatjátok ti is:

A kapzsiság csak bajt okoz, ha balkezes.

Kreón a palotába megy.

ŐR: A legjobb volna megtalálni, csakhogy az
Szerencse dolga, hogy meg tudjuk fogni őt.
Biztos csak egy: nem láttok többet engem itt,
Hiszen reményemen felül történt az is,
Ha most innét az istenek kimentenek.

Az őr oldalt távozik.

KAR:

2. kardal: A LÉT FOROG VESZÉLYBEN

Sok van, mi csodálatos,

de az embernél nincs semmi csodálatosabb. –

mondja, ha nem óvatos
az ember, szájából az önáltatás kicsap.

Bár átkel a tengeren,
de szemetét közben a vízbe bedobja.
Húst eszik Nagypénteken,
és fittyet hány minden ostoba tilalomra.

Nem hisz az istenekben,
mert nem fél a törvényük ellenében élni.
Ki művel földet szebben?
A kukoricát a lóherével cseréli.

Sok van, mi félelmetes,
de nincs semmi félelmetesebb az embernél,
az agya veszélyt jelez,
de mégis ott áll a lengő világ-pengénél.

Szolgává tesz ő növényt,
állatot, embert és öntudatlan fizikát.
Alkoholt iszik, töményt,
sok csillagot, de a bolygók közt csak tízig lát.

Van szava a tárgyakra,
a gondolatok viharát könyvekbe fogta.
Felsőbb szótól áthatva

igyekszik föl az első égi létra-fokra.

Mindenben van akarat,
de az ember talán a legakaratosabb,
ledönt régi kőfalat,
a jó vályogháza előttre földre roskad.

Sok mester van a földön,
de az ember a legnagyobb halálszavú mester,
azt mondják neki: lőjön,
s barátja ellen fordul kezében a fegyver.

Azt mondják neki: éljen,
s önmaga ellen fordul kezében a fegyver.
A lét forog veszélyben,
mert könnyen elvesztheti ember rangját egyszer.

Ha rosszra tör, jót csinál,
ha jót akar, abból is könnyedén jó lehet,
az öröklét is kivár,
ha megszólal a mélyben a lelkiismeret.

De ha nem, mi van akkor?
Ha az emberben nem marad csodálnivaló,
s törvényt szab a parancsból?
Ha valakinek már nem az a szép, ami jó?

Akkor nem töltök neki,
törvénytágadót helyyel, borral nem kinálok.
Túl könnyűek léptei,
lelke úgy zárja körbe, mint a vizesárok.

Undoksága kihat rám.
Az emberek közt mindig akad egy szemét.
Hiába is itatnám,
nem érti a bánat nyelvét, sem az örömet.

(4. jelenet: Antigoné, Őr, Kar 1, 2, 3, Kreón)

Az Őr jön, Antigonét vezetve.

KAR 3.: Mit látok? Nem, nem hihetem.
De ha látja szemem, hogyan
Mondjam: e leány nem Antigoné?

KAR 2.: Boldogtalan, a boldogtalan Oidipusz leánya,

KAR 1.: Mi ez itt? Csak nem szegted meg a törvényt,
A királyi parancsot balgatagon,
S ezek itt fogtak, s idehoztak?

ŐR: Ím, itt e lány, a tettet ő követte el,
A sírnál tetten értük. Ám hol van Kreón?

KAR 3.: Kilép a házból, s éppen jókor van újra itt.

Kreón kilép a palotából. Néhány szolga kíséri.

KREÓN: Mi az? Mi fordulat kívánja jöttömet?

ŐR: Uram király, ember ne esküdjék soha,
Szavára cáfol új tapasztalás. Magam

Most hajtogattam csak, hogy többé nem jövök
Feléd se, mert mint bőszi vihar törtél reám.
A meglepő, a cseppet nem remélt öröm
Minden gyögyörnél többet ér, és így esett,
Hogy esküm ellenére itt vagyok megint,
A lányt vezetve. Akor fogtam éppen el,
Hogy rendezgette még a sírt. E küldetést
Nem kocka rította rám: magam fedtem fel őt.
Most itt a lány, én átadom, király, ítéld
Felette, mint akarsz, de én szabad vagyok,
S nincs már jogod reám kiszabni büntetést.

KREÓN: Látom, hozod, de hol s hogyan találtad őt?

ŐR: Mit mondjak még? A férfit ez temette el.

KREÓN: Amit mondasz, való? Nincs benne tévedés?

ŐR: Magam láttam, hogy eltemette azt, akit
Te eltemetni tiltasz. Ez se nyílt beszéd?

KREÓN: S hogy lested meg?, hogy tudtad tetten érni őt?

ŐR: Elmondok én mindent, ahogy történt. Kemény
szavadtól megrémítve mentem innen el,
Mentünk a port a hullárról lesöpreni,
S az oszló holttetem pőrén maradt megint,
Majd szél iránt ültünk a szikla oldalán,
Hogy átható bűzét ne hozza ránk a szél,
S virrasztottunk s egymásra szórtuk szitkaink,
Hogy mostan egyikünk se hagyja el magát.
Soká tartott ez így, mindaddig, míg a nap

Fényes korongja nem delelt felünk felett,
S a hőség égetett. De akkor hirtelen
A földtől égis örvénylő porforgatag
Viharzik át a síkon, megcsúfolva fák
Lombját az erdőn, megtelik minden vele,
A föld, az ég, be kellett hunyni két szemünk.
Az isten küldte, és soká tartott e vész,
S hogy elmúlt, ott állt már a lány, keservesen
Panaszkodott, mint vijjogó madár, mikor
Megtér s fészken fiókáit meg nem leli.
A pusztát megpillantva, így a lány
Hangosan feljajdult, s nehéz, nagy átkokat
Mondott a kézre, mely meg merte tenni azt.
S kezében hozva gyorsan új homokcsomót,
Magasra tartva szépmívű bronz korsaját,
A hármas áldozattal vette őt körül.
Előreléptünk, látva ezt, s megfogtuk őt,
Mint szép, de félelmet nem ismerő vadat,
Úgy olvastuk fejére ezt s a hajnali
Tettet, de semmit nem próbált tagadni sem.
Nekem pedig bánat s öröm keverve jut:
Kimásztam én a bajból, s ez jólesik,
De rosszul, bajba vinni azt, kit kedvelünk.
Ám semmi nem lehet magamnak fontosabb,
Mint az, hogy én éppen megmentsem bőrömet.

KREÓN: *(Antigonéhez)* S te állsz csak itt fejed lehajtva, szólj te már,
Elvállalod, hogy megtetted, vagy cáfolod?

ANTIGONÉ: Elvállom s tagadni nem fogom soha.

KREÓN: *(az őrhöz)* Hordd el magad, mehetsz, amerre épp akarsz,
Te már a súlyos vád alól felmentve vagy.
(Az őr távozik - Antigonéhez)

(5. jelenet: Kreón, Antigoné, Kar 1)

De szólj te, csak beszédedet rövidre fogd:
Tudtad, hogy ezt megtenni megtiltottam én?

ANTIGONÉ: Tudtam, hiszen hirdették úton-útfelen.

KREÓN: S mégis törvényemet meg merted szegni te?

ANTIGONÉ: Hiszen nem Zeusz volt az, ki így rendelkezett,
S az alvilági istenek között lakó
Diké sem szab nekünk ilyen törvényeket.
Parancsaidban nem hiszem, hogy oly erő
Lehet, mely engem istenek nem változó
Íratlan törvényét áthágni kényszerít.
Mert nem ma vagy tegnap lépett életbe az,
De nincs ember, ki tudná, hogy mióta áll.
Az istenek ne mérjenek rám büntetést:
Embertől nem félek, bármily tervet kohol.
Azt rég tudom, hogy meghalok, még akkor is,
ha tőled nem hallom, s ha tán idő előtt
Halok meg, én még avval is csak nyerhetek.
Hiszen, ki annyit szenvedett, miként magam,

Amíg csak élt, halálával mit veszthet az?
Azért hogy ily sors vár rám, nem panaszkodom,
de hogyha az, kit szült az én anyám, halott,
És tűnöm kell, hogy nincs, ki eltemesse őt,
Az fájna nékem, ámde ez cseppet se fáj.
S ha úgy hiszed te, hogy lépésem balgaság,
Csak balga érne balgaságon engemet.

KAR 1.: Érdes beszédű apja érdes lánya ez,
Már látom én, a baj se hajlította meg.

KREÓN: Még megtudod, kiben kemény az indulat,
Legkönnyebben bukik, s a vas, habár erős,
S imént kohó tűzében izzott, láthatod,
Ridegségében legkönnyebben eltörik.
A zabla is kicsiny, s tudom, megfékezi
Szilaj lovak vadságát. Az nem is való,
Hogy fennhéjazva szóljon az, ki szolga csak.
E lány a gögösséget úgy tanulta ki,
Hogy városunk törvényén tette túl magát;
Göggének az már második próbája volt,
Hogy bűnös tett után büszkén nevetni tud,
Ő lenne férfi, és nem lennék férfi én,
Ha ily kemény dacot hagynék büntetlenül.
testvérem lánya bár, a Zeusz-oltár körül
Minden rokon között legkedvesebb rokon,
A legrosszabb halált el nem kerülheti,
Hugával együtt, mert én ezt is vádolom,

A temetés tervéről biztosan tudott.
Hívjátok őt is, ott benn láttam én imént,
S feltűnt zavart és réveteg tekintete.
A lélek gyakran, mint a tolvaj tetten ért
Bűntársa, sötét tervek árulója lesz.
Gyűlölni mégis azt tudom legjobban én,
Ki, hogyha tetten érik, nagyra van vele.

ANTIGONÉ: Kezrede adtak, s meghalok – többet kívánsz?

KREÓN: Nem én, ha ez meglesz, mindent elértem én.

ANTIGONÉ: Mit vársz tehát? Amint nekem minden szavad
Terhemre van, s míg élek csak, terhemre lesz,
Mit én míg mondhatok, neked sem tetszik az.
Bizony dicsőbb nevet nem is szerezhetek,
Mint avval, hogy testvérem eltemettem én.
Itt is dicsérnének szívük szerint ezek,
Ha félelem nem volna nyelvükön lakat.

A zsarnokság viszont könnyebben boldogul,
Amit csak kedve tartja, mondhat és tehet.

KREÓN: Te látod így, Kadmosz népében senki más.

ANTIGONÉ: Látják ezek, de ajkuk tetszésedre les.

KREÓN: S te nem szégyelled, hogy másként gondolkodol?

ANTIGONÉ: Testvéreért gyászt viselni szégyen nem lehet.

KREÓN: Hát nem testvér az, ki szembeszállt vele?

ANTIGONÉ: Édes testvérem, egy anyánk volt, egy apánk.

KREÓN: Iránta hát miért vagy kegyelettelen?

ANTIGONÉ: Nem vádolhatna evvel az, ki sírbaszállt.

KREÓN: Hogyan, ha egyként gyászolsz meg jót és gonoszt?

ANTIGONÉ: Ki meghalt, testvérem volt és nem szolga volt.

KREÓN: Hazánk feldúlni jött ez, védelmezte az.

ANTIGONÉ: De mégis, Hádész egy törvény szerint ítél.

KREÓN: Egyforma sorsot mégsem nyerhet jó s gonosz.

ANTIGONÉ: Ki tudja, hátha ott lent ez tisztán marad?

KREÓN: Az ellenségből holtában sem lesz barát.

ANTIGONÉ: Gyűlölni nem születtem én, szeretni csak.

KREÓN: Menj hát utánuk, és őket szeresd alatt,
De míg én élek, nem lesz asszony itt az úr.

(6. jelenet: Iszméné, Kreón, Antigoné, Kar)

Iszméné kilép a palotából.

KAR:

ISTENLÁTTA PILLANAT

Itt jön már a kisebb testvér,
ő se fél, csak könnyezik.

Szemöldöke esőfelhő,
szaporázza lépteit.

Arca piros, mint a bánat,
ha lefelé megy a nap.

Nem ijedt meg, mégis reszket –
istenlátta pillanat.

KREÓN: *(Izsménéhez)* Szólj hát, ki mint kígyó csúsztál házamba be,
S titkon szívtad vérem, s nem vettem észre sem,
Hogy trónom két megrontóját táplálom én,
Szólj hát, a temetésen részt vettél te is,
Vagy hogy nem is tudtad, megesküszöl reá?

ISZMÉNÉ: Megtettem én is azt, amit ő: mindenben egy
Szándék vezet, s a büntetést is vállalom.

ANTIGONÉ: Csakhogy vállalni nincs jogod, mivel te nem
Jöttél velem, s én nem közösködtem veled!

ISZMÉNÉ: De most, hogy bajba jutsz, nem restellek veled
Hajózni egy hajón a szenvedés felé.

ANTIGONÉ: Ki tette volt, tanú reá az Alvilág.
De az, ki csak szóval szeret, nem kell nekem.

ISZMÉNÉ: Ne tedd velem, hogy meg ne halhassak veled,
Halott testvérünket megengesztelve így.

ANTIGONÉ: Kezed nem osztozott a tettben, most se kérj
Közös halált. Elég, ha meghalok magam.

ISZMÉNÉ: De nélküled maradva élnem is mit ér?

ANTIGONÉ: Kérdezd Kreónt, adtál szavára eddig is.

ISZMÉNÉ: Miért bántasz? Nem tettem semmit ellened.

ANTIGONÉ: Fáj nékem is, ha rajtad gúnyolódni kell.

ISZMÉNÉ: Mégis mit tudnék most kedvedre tenni még?

ANTIGONÉ: Mentsd meg magad! Nem nézem én irígyen ezt.

ISZMÉNÉ: Ó, jaj nekem, hát sorsodat nem oszthatom?

ANTIGONÉ: Én meghalok, s te azt választottad, hogy élj.

ISZMÉNÉ: Nem mondhatod, hogy nem figyelmeztettelek.

ANTIGONÉ: Te itt ezekre én azokra gondolok.

ISZMÉNÉ: No látod, bennem s benned egy a tévedés.

ANTIGONÉ: Vigasztalódj. Te élsz, de bennem rég halott
A szív: halottaimnak tartozom vele.

KREÓN: Eszét veszté e két leány szemlátomást,
Egyik csak most, a másik, már mióta él.

ISZMÉNÉ: Ne várd, király, hogy az, kit ennyi bánat ért,
A józan ész meg tudja mindig tartani.

KREÓN: Te elvesztetted s önként vállalnád a bajt.

ISZMÉNÉ: Magányos életem mit ér önélküle?

KREÓN: Óróra már ne is beszélj: nem létezik.

ISZMÉNÉ: Csak nem ölod meg tenfiad menyasszonyát?

KREÓN: Kívüle is van föld, amely szántásra vár.

ISZMÉNÉ: De nem, kit ő is úgy szeretne, más leány.

ANTIGONÉ: Ó, kedves Haimón, tégedet gyaláz atyád.

KREÓN: Rossz nő az én fiamnak nem lesz hitvese.
Érted s szerelmedért túl sok beszéd ez is.

ISZMÉNÉ: Hát mátkájától megfosztod saját fiad?

KREÓN: A kettejük frigyét Hádész oldozza fel.

ISZMÉNÉ: Úgy döntöttél, látom, hogy meg kell halnia.

KREÓN: Úgy látom én is. *(A szolgálkhoz.)* Mit haboztok, szolganép?
Fogjátok és vigyétek. Mind a két leányt
Szorosra fogva kell őriznetek, mivel
A bátrak is megfutni készek, látva, hogy
Már életükhöz ér az üldöző halál.

A két leányt elvezetik.

KAR:

3. kardal: ZEUSZ ELLEN

Oidipusz kusza családján
ennyi csapás most már elég!

Ki maradna meg a lábán,
ha a sors a sarkára lép?

Van egy része a világnak,
ami szükségszerűen rossz.
Fények, hangok, tarka árnyak:
Zeusz könyvében lapoz.

De ki ő, hogy porba sújtson
nagyapát és unokát is?
Mért rágódik úgy a múlton?
Ha nem álmos, miért ásít?

Takarodj már, gyilkos jószág!
A sors-labdát kinek dobod?
Olyan nehéz, mint a só-zsák.
Te kérj tőlünk bocsánatot!

Az égben túl sok az isten,
a földön egy király is sok.
Az ember hova fut innen?

Ti az égből hová juttok?

Apollón, a jóslatodat
jó tréfának gondoltad tán,
és aludtál hónapokat,
kezed nyugtatva egy múzsán.

Kár, hogy nem figyeltél jobban,
látnod kellett volna: zokog.
A túlvilág nagyot lobban.
Te kérj tőlünk bocsánatot!

(7. jelenet: Haimón, Kreón, Kar 1, 2, 3)
Jön Haimón.

ISTENFOGTA PILLANAT

Itt jön már a kisebb fiad,
széleseben közelít.
Szemöldöke viharfelhő,
meghallom a lépteit.

Arca vörös, mint a harag,
hogya lehullik a nap.
Nem ijedt meg, mégis reszket –
istenfogta pillanat.

KREÓN: Fiam, csak nem haraggal jössz atyád elé,
Választottadra mért ítéletem miatt?

HAIMÓN: Apám, tiéd vagyok, te tűzöl célt elém,
S tanácsaid követni mindig kész vagyok.
Mert nincs szerelmi frigy, mit többre tartanék,
Mint azt, hogy életem vezesd jóságosan.

KREÓN: Így is kell mindig érezned, fiam, s apád
Szándékát minden másnál többre tartanod,
Azért imádkoznak méltán a férfiak,
Hogy engedelmes gyermeket neveljenek,
Ki szembenéz ellenfelükkel, s tiszteli
Atyjának jó barátjait sajátjaként.
De az, ki engedetlen gyermeket nevel,
Csak bajt idéz saját fejére, s evvel is
Ellenfelének gúnykacajra nyújt okot.
Ó, gyermekem, ne add el józanságodat
Asszony szerelméért, de véd eszedbe jól,
Hogy még az ölelése is fagyot lehel,
Ha rossz asszonnal osztottad meg ágyadat.
A legnagyobb sebet gonosz barát üti.
Köpj hát utána, s küldd mint ellenségedet
Hádészba ezt a lányt, keressen férjet ott.
Kezem között bizonyoság arra van, hogy ő
Ellenszegült, egész városban egymaga.
A nép hazugságon ne fogjon engemet,
Inkább haljon meg ő. Zeuszt, törzse istenét

Hívhatja már. Ha tűröm azt, hogy egy rokon
A rendet bontsa, mit mer az, ki távol áll?
Ki helyt tud állni férfimódra otthon is,
Igazságosnak az s csak az mutatkozik
A város életében is. Megbízom én
Az oly parancsnokban is, ki szót fogadni tud,
S ha kormány mellé rendelik, s körötte zúg
Dárdák esője bár, szilárdan áll helyén.
Törvényt ki sérti s méghozzá szándékosan,
Vagy azt gondolja, hogy parancsolhat nekünk,
Az én helyeslésemmel nem találkozik.
Akit királlyá tett a nép, követni kell
Minden szavát, legyen jogos vagy jogtalan.
mert fejetlenségénél nincs nagyobb veszély,
A városok pusztulnak, házak általa
Dőlnek romokba, és baráti fegyverek
Kicsorbulnak. De hogyha elvállalt a nép
Fegyelmező hatalmat, az megmentheti,
Ezért meg kell a város rendjét védeni,
S hogy asszonykéz megbontsa, hagyni nem szabad,
Ha meg kell lenni, győzzenek le férfiak,
De asszony rabjának ne mondjanak soha!

KAR 1.: Nekünk, ha meg nem lopta értelmünk a kór,
Tetszett minden szavad, bölcsen beszélsz, király.

HAIMÓN: Atyám, az emberész istentől való,
S ennél nagyobb kincset képzeni sem tudok.

Hogy tán beszédedben hibát találok én,
Nem mondhatom, s nem is szeretném mondani.
De felmerülhet másban is jó gondolat.
S nekem talán előnyöm az, hogy láthatom,
Mit is cselekszik és miket beszél a nép.
Mivel tekintetedtől fél a nép fia,
Nem mondja, mit te nem szeretsz meghallani.
De én homályban élek, és kihallgatom,
Hogyan siratja már a város ezt a lányt,
Ki bár a legjobb minden asszonyok között,
Dicső tettéért rútul kell meghalnia.
Hisz édes testvérét temette el, mikor
Véres csatában elbukott, s nem hagyta, hogy
Szétmarcangolja dögmadár s falánk ebek.
Ily tettéért arany jutalmat érdemel -
Mondják a némaságot meg-megtörve már.
Atyám, kísérje jó szerencse lépteid,
Ennél nincsen számomra semmi fontosabb.
Fiúnak atyja boldogságánál van-é
Nagyobb öröm, s ennek, ha boldogul fia?
Csak bár egyetlen elvedről tennél le már,
Hogy más okos beszédét meg se hallgatod,
mert az, ki mindig csak saját eszére ad,
S úgy véli, másnak nyelve sincs és lelke sincs,
Üresfejűnek gyakran az mutatkozik,
Bölcs ember az, ki másoktól tanulni tud,

És semmi hírt meg nem feszít túlságosan.
Megláthatod, ha jó a téli áradás,
A hajlékony fa el nem veszi ágait,
A másik nem hajlik, s tövestül puszul el.
Vagy nézz vihartól vert hajót, a túl erős
Deszkázat el nem enged, ez fordítja fel,
S úgy imbolyog a pusztulás felé.
Engedj a jó tanácsnak, és másíts a szón.
Ha véleményemet, habár ifjabb vagyok,
Elmondanom szabad: legjobbank tartanám,
Ha már mindentudónak születne meg
Az ember, ám ha nincsen így, mert nincsen így,
Jó még az is, ha más szavára hallgatunk.

KAR 3.: Uram király, mindketten jól beszéltetek,
Hallgass reá, s ő is hallgatni fog reád.

KREÓN: Csak nem fogunk öreg korunkra még ilyen
Ifjú legénykétől tanulni bármit is?

HAIMÓN: Semmit, mi helytelen. Ha ifjú is vagyok,
Korom ne nézd, inkább a szót magát tekintsd.

KREÓN: A rendbontók ügyében mersz emelni szót?

HAIMÓN: Gonosztevők mellé evvel sem álltam én.

KREÓN: Gonosztevőnek nem mutatkozott e lány?

HAIMÓN: A nép a városban nem ezt rebesgeti.

KREÓN: Talán a nép határoz abban, mit tegyek?

HAIMÓN: Hogy ez mily éretlen beszéd, nem látod át?

KREÓN: E föld királya más, vagy én uralkodom?

HAIMÓN: Nem város az, mi egy ember tulajdona.
KREÓN: Kié a város? Nem királya birtoka?
HAIMÓN: Ám akkor légy király a puszta föld felett.
KREÓN: Nyilvánvaló: a nő pártjára állt ez itt.
HAIMÓN: Akkor te nő vagy, mert én csak rád gondolok.
KREÓN: Gonosz fiú, atyáddal perbe szállni mersz?
HAIMÓN: Mert látnom kell, hogy jogtalanságot teszel.
KREÓN: Tekintélyem megóvni volna jogtalan?
HAIMÓN: Az istenek tekintélyét sérted vele!
KREÓN: Gyalázatos beszéd, a nő hálózta be!
HAIMÓN: De én gonosztett hálójába nem jutok.
KREÓN: Hiszen minden szavad csak őérette van.
HAIMÓN: Érted s értem s a síri istenek miatt.
KREÓN: Asszony bolondja, csak nekem ne hízelegj!
HAIMÓN: Te csak beszélsz s mást meghallgatni sem kívánsz?
KREÓN: Nem éred el, hogy éljen s hitvesed legyen.
HAIMÓN: Mást is megöl halála, hogyha meghal ő.
KREÓN: Még fenyegetni mersz te engem, szemtelen?
HAIMÓN: Ennek nem szemtelenség ellentmondani.
KREÓN: Ebből is sírva fogsz kijózanodni még.
HAIMÓN: Apám ne volnál, mondanám, hogy nincs eszed.
KREÓN: Igen? Hát esküszöm, te nem soká örülsz,
Hogy így gyalázhatsz engemet büntetlenül.
(A szolgákhoz) Hozzátok hát a gyűlölt nőszemélyt ide,
Haljon meg itt mindjárt, a vőlegény előtt!

HAIMÓN: Nem, nem, ne képzeld, hogy szemem láttára fog

Meghalni ő! Hanem szemed se látja már

Az én arcom többé, keress barátokat,

Akik hajlandók túrni őrjöngésedet. *(El.)*

KAR 1.: Fiad vad indulatban ment el, ó király,

S az ő korában ez veszélyes is lehet.

KREÓN: Tehet s gondolhat már emberfelettit is,

A két leány sorsát nem változtatja meg.

KAR 2.: Hát mind a két leánynak meg kell halnia?

KREÓN: Az ártatlannak nem, valóban jól beszélsz.

KAR 3.: S milyen halálra szántad azt a másikat?

KREÓN: Embernemjárta pusztaságba elviszem,

És ott a szirtodúba zárom élve őt,

S melléje ételt éppen annyit tétetek,

Hogy városunk a vér bűnétől ment legyen.

Ott kérje Hádészt – mert az istenek közül

Csak őt szolgálta – hogy megmentse életét,

S ha nem, hát megtanulja végre, hogy milyen

Hiába volt mindig Hádészt szolgálnia. *(El.)*

KAR:

4. kardal: VESZEKVŐ ISTENEK

Istenek mért veszekednek?

Mért gyilkol a békepap?

Mért nevezik szerelemnek,

ha tűz és víz összekap?

A szerelem nem istenség,
a szerelem nem ember,
még a hűsége sem hűség,
óceánja nem tenger.

A szerelem nem is növény.
A szerelem nem állat.
A szerelem nem véredény,
az érzés nem borpárlat.

Liánként falon kúszik föl,
harap, mint a veszett eb.
Mégis vért látsz, hogyha rád tör,
ha nem iszod, megerjed.

Uralkodik a királyon,
koldustól pénzt koldul,
nem kell fusson, hogy megálljon,
egyenesen megfordul.

Százezerszer felsóhajtok,
százezer könnyet ejtek:
ez a lány nem lesz már boldog,
közömbös, sötét sejtek

burjánzanak, nem szerelem.
De a halál mégsem cél!
Az érzésekért nincs kegyelem.
Az ég csak a földig ér.

A halál is nászágy csupán,
vallomás a rossz döntés.
Mi jön a szerelem után?
Százezer év töprengés.

(8. jelenet: Antigoné, Kar 1, 2, 3)

Az utolsó sorok közben Antigonét elővezetik a palotából.

ANTIGONÉ: Lássatok engem, ó hazám polgárai,
Hogy indulok én ez utolsó
Utamra, utolszor
Látva a nap fényét,
S aztán soha többé. Az egy közös úr,
Hádész engem élve hajt
Akherón partja felé.
Menyegzőt nem értem én,
És nekem nem zeng a nászadal,
Engemet eljegyzett Akherón.

KAR:

5. kárdal: HALÁLZOKNI
Élve indulsz a halálba,
nagy dicsőség és nagy bánat,

nem kínozta meg a betegség,
nem ültek rád hosszú esték,

fegyver nem ért, gyönyörű vagy,
a halál blúz, rád még túl nagy,

a halál öv, föl ne tegyed,
se most, se majd legközelebb,

a halál egy hosszú kendő,
ujjon gyűrű, ajtón csengő,

postaláda az utcánkban,
hűtőszekrény, hogyha nyár van,

ha pedig tél, akkor zokni,
mégse tudod majd megszokni.

ANTIGONÉ: Hallottam, hogy pusztult a szegény
Fríg Niobé,
Szipülosz magas ormán,
Kit a durva, kemény kőszikla, akár
A borostyán nőtt körül,
S beszél a hír,
A hó meg a záporosó veri egyre,
Míg maga is megolvad,

S szomorú szempillája alól a könny a nyakára özönlik.
Őhozzá hasonlónak tesz engem a sors.

KAR:

Akit élve sírba zárnak,
nem hiheti, hogy föltámad.

Akit holtan létbe dobnak,
a halálról sokat mondhat.

Nem lesz fiad, nem lesz lányod,
csak örökhírű halálod.

Istennel osztozkodol,
úgy lépsz ki a halál alól,

mint kapuból a házmester,
mikor kukát hord ki reggel.

ANTIGONÉ: Még gúnyolnak is engemet, ó, halljátok, istenek!

Megvárnád legalább, amíg

Eltűnök, s ne a szemembe mondd!

Ó hazám, kincses hazám

Polgárai, férfiak!

Ó, jaj,

Diké forrásai, Thébai

Ligetében szép szekerek,

Legyetek ti tanúk,

Hogy nincsen, ki megsirat, s miféle törvény kényszerít
Ismeretlen sírom sziklabörtönébe engemet!
Én, én nyomorult,
Kit az élők kivetettek,
S nem fogadnak be a holtak.

KAR:

Te választottad a sorsod –
léted csomóját megoldod.

Apádért halsz, őt követed,
mégse jutsz hozzá közelebb,

mert a halál nagy távolság,
széltét, hosszát nem számolják.

ANTIGONÉ: Ahhoz nyúlsz, ami legjobban fáj énnekem:

Balsorsa atyámnak,
Mindnyájunknak, a dicső
Labdakidák súlyos végzete.
Ó jaj,
Átkozott nászágya anyámnak,
Melyben önfiaát ölelte,
Az én szegény apámat,
S én, nyomorult, én lettem a gyermekük.
Átok alatt, nászból kimaradva, megyek magam is ma közéjük.
Jaj, baljóslatú volt

A nász, amelyre találtál, testvér,
S halálod engem is lesújt most.

KAR:

Messze mentél, most már látod
a végéről a világot,

mert az pontosan akkora,
ahogy szól a király szava.

Látod végre, mi az ábra?
Bátor voltál, de hiába,

nem kell kard, vagy tőr ellened,
a puszta semmi közeleg.

ANTIGONÉ: Barát se kísér, nász dal se kísér,
Nyomorultul hurcolnak el, vár ez az út,
És nekem, szegénynek már a nap szentséges fényét
Látnom sem szabad soha,
S nincs barátaim között, halálomon, ki könnyet ejt.

(9. jelenet: Kreón, Antigoné, Kar 1, 2, 3)

Kreón visszajön.

KREÓN: Mit gondoltok, ha meg lehetne váltani a
Halált jajgatással, véget érne-e?
Még mindig nem vittétek el? Beboltozott
Sírbarlangjába téve, mint parancsolom,

Hagyjátok ott magára, s haljon meg, ha kell,
Vagy éljen bár, és ülje titkos lagziját.
Mert vérbűnt érte én magamra nem veszek,
De nem tűröm, hogy egy nap süssön rám s reá.

ANTIGONÉ: Ó sírom, nászszobám, te föld odvába vájt
Örök tanyám, immár elindulok feléd,
S szeretteim felé, mert Perszephassza már
Legtöbbjüket halott népébe vette fel.
Közéjük most utolsónak megyek magam,
pedig lett volna még az élethez jogom.
Megyek tehát, s számomra egy remény maradt:
Hogy kedvesen fogadnak ott apám s anyám,
S kedves testvérem, kedvesen fogadsz te is,
Hiszen mikor meghaltatok, saját kezem
Megmosdatott, s adott rátok halotti díszet,
S a sír fölött áldoztam is, Polüneikész,
Azt is, mit szenvedek, teérted szenvedem,
Bár az, ki józan, csak helyesli tettemet.
Hiszen lett volna bár gyermekem halott,
Vagy volna férjemé az oszló holttetem,
A várossal talán nem szállok szembe én.
Miféle törvény kényszerít ezt mondanom?
Hiszen férjem helyett másik férjem lehet,
S ha elvesztettem, más férjemtől gyermekem,
De hogyha Hádész rejti már apám s anyám,
Már nem születhet testvérm többé soha.

Ez volt a törvény, mely mindenki más fölé
Téged helyez, de bűnnek tartja ezt Kreón,
Testvérem, s vakmerő gonosznak engemet.
Most megragad kezemnél fogva, s elszakít
Az élettől, mely náaszt ígért, már nem fogok
Hitvest ölelni és táplálni gyermeket,
Kifosztva mindenből, baráttalan megyek
Tovább, s bár élek még, a holtak odva vár.
Az istenek melyik törvényét hágtam át?
Hogy nézzek már az istenekre, én szegény?
Szövetségest ugyan kiben remélhetek,
ha így jutalmazták meg jámborságomat?
Ha mégis istenek szemében így helyes,
A szenvedésben ismerem fel vétkeimet.
Ha meg nem én, de itt ezek vékeztek, úgy
Csak azt szenvedjék, mit rám mértek jogtalan!

KAR 3.: Még most is a lányt az előbbi vihar sodorja magával.

KREÓN: Megbánják azok ezt, hiszem, akik elhurcolni haboznak őt!

KAR 1.: Jaj, már a halál közeledtét jelenti e szó.

KREÓN: Egy szóval sem hitegethetlek,
Hogy tán e leány sorsa egyéb lenne.

ANTIGONÉ: Thébai földje, atyáim
Városa, ősi istenek,
Visznek már, nincs haladék.
Lássátok, Thébai fejedelmei,
A királylány, az utolsó

Mit szenved, s milyen emberek
Büntetik istenes életéért.

KAR:

6. kardal: A BEZÁRTSÁG DICSÉRETE

Az őseiber évezredek

töltött barlangba húzódva.

Farkas védte a csupasz Mauglit,

ugyanígy született Róma.

A barlang falán kéznyomokat

hagy az őöd, szabad ember!

A keze ott van. Rajzolt vele.

A nemlébbe árnyként ment el.

Vagy nézz előre a keresztig!

Jézust egy barlangba zárják.

Ki se jön majd a sziklasírból,

ott épül föl a mennyország.

De nem minden kripta mennyország,

erről Rómeó tud sokat,

a véletlen buja ereje

a sorsnak mindig szót fogad.

Radnóti testét úgy ássák el,

zsebében vannak versei.

Kukacok kérik, hogy olvasson,
ha egyszer ott van, fel nekik.

Platón barlangfalon látja meg,
hogyan ez a világ másolat.
Kant az ég rácsára bámulva
lel önmagában másokat.

Gandalfot az irigy Szarumán
torony tetejére dobja,
sas viszi el az ég-börtönből,
eljövendő századokba.

Anna Frank egy könyvbe falazva
fölülír minden háborút.
Te vagy ő, ha nem is tetszik,
az öröklét rádborult.

Hiszen mindenkit utolérnek
a végzet lassús lányai.
Nem véd az öröm, nem fed bánat,
a sóhajtásuk hallani.
Antagonét a kardal alatt elvezetik.

(10. jelenet: Teiresziasz, gyermek, Kreón)
Jön Teiresziasz, a vak jós; egy gyermek vezeti.

TEIRESZIASZ: Ó, városunk előkelői, egy uton

Ketten jövünk, egy szempár lát kettőnk helyett,
Vak ember útját is szolgája szabja meg.

KREÓN: Mi hír, vén Teiresziasz, mi újságot hozol?

TEIRESZIASZ: Elmondom én, csak megbecsüld a jós szavát.

KREÓN: Hát nem rád hallgattam talán a múltban is?

TEIRESZIASZ: Ennek köszönöd, ha jól kormányozod hajónk.

KREÓN: Elismerem, bár én szenvedtem érte meg.

TEIRESZIASZ: Légy most észnél, mert beretvaélen állsz.

KREÓN: Mi baj? Hideg fut át, ha szád szólásra nyílt!

TEIRESZIASZ: Majd megtudod, ha végighallgatod szavam:

Ülvén a megszokott madárleső helyen,
Ahol minden maadár felettem elrepül,
Egyszerre ritka hangütötte meg fülem,
Vad hangzavar, vijjognak izgatott rajok,
Véres karommal megy madár ellen madár,
Meghallom én is zúgó szárnycsapásukat,
Elrémülök, s mindjárt az oltárhoz megyek,
Tüzében új jelet keresve, ám a füst
Közül Héphaisztosz lángja nem ragyog ki most,
A combok zsírja hamúban olvadoz,
Fröcsköelve sistereg, magasra felcsapó
Epét szétszór a tűz, a forró zsír alatt
A combokon már-már a hús is szétfolyik.
E gyermek itt mindenről tájékoztatott,
Így tudtam meg, hogy kárbament az áldozat,

Mert engem ő vezet, mindenki mást meg én.
A város ezt a bajt miattad szenvedti,
Mert avval vannak telve mind a szent helyek,
Hogy dögmadár s ebek zsákmánya lett szegény,
Ki elbukott a harcban, Oidipusz fia.
Ezért nem kell oltárainkon áldozat
Az isteneknek, és a tűz hiába ég,
S nekünk már jót sem jelent, madár ha zúg,
Mert ember vérével lakott jól mindegyik.
Gondold meg ezt, fiam, hisz ember vagy te is,
És nincs ember, ki még nem tévedett soha,
De tévedett bár, sorsa nem reménytelen,
Ha bajba jutva nem makacskodik tovább,
S hibáját jóvá tenni jó tanácsra hajt.
Az önhittség nyomán csak balsiker terem.
A holtat hagyd nyugodni már, s többé ne bántsod,
Ki úgyis meghalt, azt minek megölni még?
Csak érdekedben mondom ezt, hallgass reám,
A jó tanácsot meghallgatni jóra visz.

KREÓN: Te vén ember, te, mint a célt a céllövők,
Mind célba vesztek engemet, próbát teszel
Rajtam te is mesterségeddel! Rég tudom,
Megalkudott fejem fölött e sok kufár.
Szárdész borostyánkövén kalmárkodjatok,
Ha mindenáron nyerni kell, és India
Aranyhegyén, de eltemetni őt soha

Nem fogja senki, akkor sem, ha szent sasok
Jönnének őt Zeusz trónjához ragadni fel.
Hogy átkot hozna ránk, attól se félek én,
S temetni nem hagyom, s olyat se képzelek,
Hogy istenekre emberről szállhatna szenny.
de sok hatalmas ember elbukott, öreg,
Csúfos bukással, mert abból hasznot remélt,
Hogy szép szavakba rejti csúf szándékait.

TEIRESZIASZ: Hajh!

Ki van, ki tudja még az emberek között –

KREÓN: No, mondd ki csak, mi közhelyet tudsz már megint?

TEIRESZIASZ: Hogy legnagyobb kincsünk a bölcs megfontolás.

KREÓN: S meggondolatlanságnál nincs nagyobb hiba.

TEIRESZIASZ: És tőröd mégis azt, hogy ellepett e kór.

KREÓN: A jósnak nem kívánok ellentmondani.

TEIRESZIASZ: Mi mást teszel, ha azt mondod: hazudtam én?

KREÓN: A pénzt szerette mindig mindenütt a jós.

TEIRESZIASZ: S a zsarnokok gyalázatosan nyereszkedők.

KREÓN: Nem tudnád, hogy királyodat szidalmazod?

TEIRESZIASZ: Tudom, hisz jóslatom szerint lettél király.

KREÓN: Jósolni bölcs, de gázság kedvelője vagy.

TEIRESZIASZ: Te kényszerítesz titkom kimondani!

KREÓN: No hát beszélj, éppen csak hogy hasznot ne várj.

TEIRESZIASZ: Hogy ebből tőled várhatnék, nem gondolom.

KREÓN: Mert engem meg nem vesztegethet semmi szó.

TEIRESZIASZ: Figyelj tehát minden szavamra: nem soká

Fog körbejárni pályáján a napszekér,
S te adni fogsz az ágyékból származó
Fiakból egyet váltságul halottakért,
Mert mélybe lökted azt, ki fennjárhatna még,
Az élő lelket sírverembe zártad el,
S ki alvilági istenekhez tartozik,
A holtat eltemetni meg nem engeded.
Pedig nincs már hozzá jogod, s az égiek
Világához sem tartozik: te ellenük
Támadsz. Erinnüszek leselkednek reád,
Az istenek küldték ki őket ellened,
Saját bűnöd szerint mérnek rád büntetést.
Figyelj tehát szavamra, és ítélj magad,
Pénzért beszélek -é? Mert házad csakhamar
A férfiak s a nők sírása tölti be.
Mert minden városban bosszújuk kelt zavart,
Hol embert marcangolhat szét a vad s az eb,
S a szárnyas dögmadár hoz átkozott szagot
A rét felől a szent városfalak közé.
Te ingerelsz fel, és én mint jó céllövő
Szived felé irányítok nyilat, s tudom,
Bizton talál, s te elfutnál, de nincs hová.
(Kísérőjéhez) Most, gyermekem, vezess már engemet haza,
Ez meg dühét ifjabbakon próbálja ki,

S szoktassa csendesebb beszédhez ajkait,
És józanabb legyen, mint most mutatkozik.

Teiresziaszt a gyermek elvezeti.

(11. jelenet: Kreón, Kar 1, 2, 3)

KAR 3.: Elment, uram, s itt hagyta szörnyű jóslatát,
Pedig, habár sötét hajunk fehérré vált,
nem emlékszünk egytlen esetre sem,
Hogy jóslatával ő hazugságban maradt.

KREÓN: Én is tudom, s ez megzavarja lelkemet.
Engedni oly nehéz, de mégis súlyosabb,
Ha ellenáll az ember, és romlásba jut.

KAR 2.: Most légy okos, Kreón, Menoikeusz gyermeke.

KREÓN: Mit kell hát tenni? Szólj, és én rád hallgatok.

KAR 1.: Eredj, s hamar bocsásd ki verméből a leányt.
S temesd el illőn azt, ki már holtan hever.

KREÓN: Engedjek ebben is, valóban azt hiszed?

KAR 3.: Méghozzá tüstént, ó király, az istenek
Bosszúja gyors, a bűnt utoléri hamar.

KREÓN: Ó, jaj nekem szívemnek ellenére van,
de hát a végzet ellen nem harcolhatok.

KAR 2.: Ne bízd ezt másra, menj hát és tedd meg magad.

KREÓN: Ha így van, hát gyerünk,
(*Szolgáihoz*) Jertek, szolgák, elő,
Távol s közel ki van, baltát ragadjatok,
Amott a domb ti arra menjetez hamar.

Ha elhatározásom így megváltozott,
Amit magam kötöttem, most feloldozom.
Borzadva látom, hogy legbiztonságosabb
A fennálló törvényt halálig védeni.

Kreón szolgálóival együtt távozik.

KAR:

7. kardal: A SOKNEVÜ ISTEN

Bor és öröm árva istene,
térj vissza elhagyott városodba.
Fölöttünk van Parnasszus hegye,
hol minden barlang a lélek odva.

A bakkhánsnők itt találtak rád,
a mustszagú, édes mellű csapat.
Hét kapu mutatja a hazád,
és hét égtáj tágas világodat.

Mert te nem egyetlen isten vagy,
a bortól belőled kettőt látok.
Te Dionüszosz, fehérret adj,
és tőled, Bakkhosz, vöröset várok!

A jövő lelke is ott lebeg
valahol a teli kehely fölött.
Ha rád gondolok, kis szédület
fog el, a hideg ital gőzölög.

Ismered a forralt bor titkát,
cukrozás, kénezés mesterségét?
Közérből hoztál teli kannát?
Fogtad már szédülve asztal szélét?

Értünk Tokaj szőlővesszein
fönthagytad aszalódni a szőlőt,
a Kiskunság homokdombjain
a parlagfű méteresre fölőtt.

Chilei bort adtál üvegben,
és almából is erjedt a lőre.
A füstös kocsmából kimentem.
Az igazságért mostmár előre!

A füstös odúból kimentem
a teli konyakos üvegeket,
és lelket is hozok üvegben,
mégis hiába az igyekezet.

Feldőlt a pohár az asztalon,
mint artériából, ömlik a bor.
A jókedv bánatra alkalom,
lidércek hullnak az abrosz alól.

Bor és öröm árva istene,
térj vissza az elhagyott világba!
Nem kell nekünk a király kegye,
s ne gondoljunk testvérmentő lányra!

Egy kis bódulat elég lehet
az igazi mámort megérezni.
Örök üdvösség felé vezet
saját szőlőföldjén át a semmi.

(12. jelenet: Hírnök, Kar 1, 2, 3)

Hírnök jön.

HÍRNÖK: Kik lakjátok Kadmosz s Amphión városát,
Higgyétek el, míg él az ember, semmi sincs,
Miért dicsérnem vagy kárhozzatnom lehet.
Szerencse, semmi más, emel s lesujt megint,
Akár a balsorsba jutsz, akár jól megy sorod,
S ki mondaná előre, hogy mi vár reá?
Kreónt irigyelhettem volna még imént,
Az ellenségtől megmentette városunk,
S Kadmosz földjén s egész vidékén lett király,
Családja is virult: nemes, szép gyermekek.
S most mindent elveszít. Hiszen ki nem talál
Az életben többé gyönyört, úgy gondolom,
Nem élő ember az, csak élő holttetem.
hiába raktad házad kincsekkel tele,

Hiába vagy király, ha már örülni sem
Tudsz semminek. Ha érte boldogságot
Kell adni, minden más a füst árnyéka csak.

KAR 1.: Királyainkról mily rossz hírt hozol megint?

HÍRNÖK: Meghalt, s ezért okolni élőket lehet.

KAR 3.: Kit öltek meg? S ki ölte meg? Beszélj, beszélj!

HÍRNÖK: Haimón halott. Önvére volt a gyilkosa.

KAR 2.: Hogyan? Rokonkezek talán? Saját keze?

HÍRNÖK: Atyját ítélve el, megölte önmagát.

KAR 1.: Ó jós, a jóslatod hamar beteljesült.

HÍRNÖK: S ti adjatok tanácsot, hogy most mit tegyünk.

(13. jelenet: Eurüdiké, Hírnök, Kar 1, 2, 3)

Eurüdiké cselédeivel kilép a palotából.

KAR 3.: Ott látom jönni a szegény Eurüdikét,
Kreónnak hitvesét.

KAR 1.: Hallotta már a hírt,
Vagy véletlen vezette erre lépteit?

EURÜDIKÉ: Ó, polgárok, hallom, rólam beszéltetek.
Alig léptem ki még, hogy Pallasz templomát
keressem fel, s könyörgésem részt vegyek,
Ajtót nyitok, s a záron tartom még kezem,
És akkor baljós hang ütötte meg fülem:
Házunkat ért csapásról szóltatok megint.
Cselédeim karjába félve roskadok:

Miről beszélgetetek, mondjátok meg nekem,
Akármilyen van, megszoktam már a szenvedést.

HÍRNÖK: Királynőm, én ott voltam, és el is fogok
Beszélni mindent, úgy, ahogy van, szó szerint.
Hogy enyhítené sorsodat szép szó, utóbb
Hazugságban maradva? Jobb a nyílt beszéd.
Férjed kíséretében voltam én a sík mezőn,
Ahol kutyáktól marcangolva ott hevert
A meggyalázott holttestem? Polüneikész.
Keresztutaknak istenasszonyát, s Plutónt
Imával engesztelve, megmosdattuk őt
Jámbor szokás szerint, és frissen szaggatott
Oljafalombbal fedve hamvasztottuk el,
Sírhalmozatot is hantoltunk rá hazája szent
Földjéből, s már siettünk is tovább a lány
Kemény, halálos nászágyát keresni fel.
Már messziről hangos jajszót hall egyikünk
A fel nem szentelt, átkozott sírbolt körül,
Kreón királyhoz fut, hogy megjelentse ezt,
Már hallja ő is, hallja, ám nem érti még,
És vánszorogva lép közel, majd felkiált
Síralsán: „Balsorsra szánt szegény fejem,
Hát jó vagyok? Hát láthatok jövőbe én?
Vagy jártam-e én ennél fájdalmasabb utat?
Fiam szavát hallom. Szolgák, siessetek,
A sírbarlangot álljátok hamar körül,

Nyílásáról a sziklát gördítsétek el,
S hatoljatok be, látni, hogy Haimón szavát
Hallom vagy gúnyt űznek velünk az istenek.”
Minden reményt vesztett urunk parancsait
Mi teljesítjük, és a mélyben, legbelül,
A lányra bukkanunk, nyakán hurok feszül,
Úgy függ: kötélnek szép fátlylát sodorta meg.
Haimón beléje csimpaszkodva földre rogy,
Siratva Alvilágra szállt menyasszonyát,
Elátkozott nászágyát, atyja tetteit.
Ez, megpillantva őket, feljajdul s bemegy,
S hangos panasszal így szólítja meg fiát:
„Szerencsétlen te, mit teszel, minek vagy itt?
Miért akarnád önmagad megrontani?
Mint istenhez könyörgök, jer velem, fiam!
de ő atyjára vad tekintettel mered,
Szót sem felel, hanem némán arcába köp,
És kardját két marokra fogja ellene,
Ezt fürgesége menti meg, s akkor szegény
Fiú dühében önmagát pusztítja el;
Saját keblébe mártja fegyverét, s a lányt
Magához vonja elhaló karjával is.
Hörög, s a torkán habzó vére felbugyog,
S a hófehér arcon bíborcsepp gyöngyözik.
S most fekszenek, halott mellett halottja van,
Így ülte nászát Hádész házában szegény.

Példája is mutatja: emberek között

Meg gondolatlanán nincs nagyobb csapás.

Az utolsó szavaknál Eurüdiké, szolgálóival együtt, hirtelen bemege a palotába.

KAR 1.: Ez mit jelent megint? Nem szólt egy árva szót,
S eltűnt szemünk elől az asszony hirtelen.

HÍRNÖK: Ez engem is megdöbent. Avval biztatom
Mégis magam, hogy ennyi nép előtt talán
Szégyellte volna megsiratni gyermekét,
S házában hű cselédek osztják meg vele
A gyászt. Remélem józansága védi őt.

KAR 3.: Azt nem tudom, de hangos jajveszékelés
sem fojtogathat úgy, miként e némaság.

HÍRNÖK: Nézzünk utána hát, a fojtott indulat
Nem rejt-e titkos szándékot szemünk elől?
Való, amit mondasz, jerünk a házba be,
a némaságnak is hatalmas súlya van.

(14. jelenet: Kreón, Hírnök, Kar 1, 2, 3)

A hírnök bemege a palotába; Kreón jön Haimón holttestével.

KAR 2.: Itt jó a király már, maga hozza,
Saját keze hozza a bűn jelét;

KAR 1.: Ha ugyan kimondani nem tilos:
Nem más, maga hozta magára a romlást.

KREÓN: Jaj, esztelen ész, amit elkövetett,
Hogyan ölt a merevség,
Látjátok itt azt, aki ölt,

és azt, aki meghalt, az apát s a fiút.

Jaj, átkozott parancsaim!

Ó, fiam, én fiatalságod

Siratom, jaj,

Meghaltál, elszállt az erőd, s nem te, de én voltam, ki megöltelek.

KAR 3.: Jaj, látom, későn ismerted fel, hogy mi jó.

KREÓN: Ó, jaj nekem,

Mit szenvedek, hogy megtanuljam! Már tudom,

Hogy isten súlyos kézzel mért csapást az én

Fejemre akkor, és vad útvesztőbe vitt,

Lábal tiporva boldogságom, jaj nekem.

Jaj, jaj, a halandók sorsa a balsors.

Második hírnök kilép a palotából.

HÍRNÖK: Uram király, neked minden bajból kijut.

Csak most hozod kezéd kezédben egyiket, de lépj

A házba, s ott elődbe tárul új csapás.

KREÓN: Hát érhet még nagyobb csapás? Mi vár reám?

HÍRNÖK: Meghalt halott fiadnak anyja, hitvesed,

Még friss sebében véresen fekszik szegény.

KREÓN: Hádész kikötőjét engesztelni hiábavaló,

Miért, miért vagy ellenem?

Rossz hírt, aki hoztál,

Minek, ó minek is szaporítod a szót?

Halottat ölsz meg vele újra.

Mit tudsz még mondani vele újat?

Siratom, jaj,

Anyjával fiamat, hogyan
Ér a halál a halál nyomában!

A palota kapuja feltárul; a házi oltár mellett Eurüdiké holtteste válik láthatóvá.

KAR 3.: Immár megláthatod, nem rejti őt a ház.

KREÓN: Ó, jaj nekem,
Szerencsétlennek, látnom kell az új csapást.
Mi vár reám, mi balsors várhat még reám?
Szegény fiam holttestét fogja még kezem,
S szememmel látom már másik halottamat.
Jaj, gyermekem, jaj, jaj, szegény anya!

HÍRNÖK: Az oltár mellett friss sebében összerogy,
Sötétülő tekintetét még fölveti,
S Megareuszt, korábban elveszett fiát előbb,
Aztán meg ezt siratja meg, téged pedig
Mint magzatodnak gyilkosát megátkozott.

KREÓN: Ó, jaj, ó, jaj,
A rémület ragad magával. Szentől szembe engemet
Miért nem ér kétélű kard vasa?
Ó, én nyomorult,
Jaj, nyomorúság csak a sorsom!

HÍRNÖK: Az már igaz, hogy haldokolva ellened
Mindkét fiad haláláért emelt panaszt.

KREÓN: Még azt mondd el nekem, hogyan halt meg szegény?

HÍRNÖK: Keblébe önkezével vert vasat, mikor
Megtudta, mily szörnyű sors érte gyermekét.

KREÓN: Ó, jaj nekem, én nem okolhatok
Senkit sem magam helyett,
Én öltelek meg, én nyomorult,
Én, én, az igazság ez.
Fogjatok, gyorsan, szolgálak, s vigyetek,
Ki semmibb lettem a semminél.

KAR 3.: Ha még lehet jóról beszélni ennyi rossz
Között: a bajt lerázni jó, minél nagyobb.

KREÓN: Jöjj már, jöjj már,
Tűnj már a szemembe legszebb
Nap, mely legutolsó
lesz számomra, jöjj, ó, jöjj,
S több napot aztán már ne is érjek utánad.

KAR 2.: Majd erre is kerül sor, ámde rád ma még
Más munka vár: a többit istenekre bízd.

KREÓN: Kimondtam, és tőlük se kérek semmi mást.

KAR 1.: Ne kérj te semmit, mert mi elvégeztetett,
Halandó ember azt el nem kerülheti.

KREÓN: Vigyétek a céltalan életút,
Akaratlan öltelek meg, fiam,
és tégedet, ó te szegény asszony,
Jaj, merre tekintsek? Az én kezemen
Minden, minden balul üt ki,
Énrám iszonyú sors méretett.

KAR:

8. kardal: JÓTANÁCSOK ELALVÓ NÉZŐKNEK

Ne akarj sokat,
se túl keveset,
se kavicsokat,
se kék hegyeket.

Ne egyél csigát,
lecsót se sokat.
Olyan a világ,
néha bólogat,

néha megállít.
Tiszteld a törvényt,
ne a szolgálót!
Hajolj meg önként

a parancsoknak.
Igazad ne oszd
soha másoknak.
Könyvekben lapozz,

ne legyél büszke
szándékaidra,
önmagad tükre
önmagad foglya.

Bajt hozol könnyen
saját fejedre.
Ne maradj csöndben!
A lét kelepce.

A lét kelepce,
a nemlét csapda,
hogyha lehetne,
rögtön felfalna.

Rögtön felfalna,
hogyha lehetne,
öregség csendje,
fogadj magadba.